

Erfaringer med miljøstyring

- efter ISO 14001 standarden

Af miljø- og kvalitetschef Flemming Pedersen, Colas Danmark A/S flp@colas.dk

Den 15. januar 1999 blev Colas Danmark miljøcertificeret efter ISO 14001 standarden, i øvrigt som den første asfaltvirksomhed i Danmark. Datoen markerede, at en milepæl var nået.

Før denne miljøcertificering var miljø og sikkerhed blevet indarbejdet som frivillige tilføjelser i det ISO 9001 kvalitetsstyringsystem, som virksomheden fik certificeret den 1. december 1993.

Miljøstyring

Miljøstyring efter ISO 14001 standarden handler som minimum om at:

- kunne demonstrere overholdelse af gældende miljølovgivning.
- arbejde systematisk og forebyggende
- afvigelser analyseres, rettes og forebygges mod gentagelser.
- dokumentere en kontinuerlig miljøforbedring.

Dokumentationen af dette sker ved hjælp af audit og behandling af afvigelser.

Audit er en samtale gennemført af auditører. Ved hver audit ses en, to eller tre forbedringsområder, hvor virksomheden kan minimere sin påvirkning af miljøet, samt en del anbefalinger, som påpeger områder, hvor en forebyggende indsats kan fjerne eller minimere risikoen for en uheldig påvirkning af miljøet. Colas været igennem 4 eksterne miljøaudits efter ISO 14001 standarden og et tilsvarende antal interne.

Hensigten med registrering af afvigelser er at kunne fastholde problemet, så fejlen kan analyseres og rettes. Dernæst fjerne årsagerne, og i sidste omgang at kunne tage højde for nogle ikke hensigtsmæssige tendenser.

Eksempel på afvigelse

"I forbindelse med gennemgang af udenørs arealer fandtes emballager med "kemi", der ikke var mærket i overensstemmelse med love nr. 21 af 16/01/1996. Ved omhældning skal både produkt navn og tilhørende faremærkning overføres til den nye emballage".

Dette kan læses på en af de tre mindre afvigelser, som de eksterne auditører konstaterede ved audit i november 2002. Jamen det er da indlysende, vi ved det godt, men... Vi kender alle situationen. Noget skal klares i en håndvending, og

denne hændelse ville isoleret set nok aldrig blive et problem eller uheld.

Men hændelser sker ikke bare. Der er altid en årsag, og jo færre årsager til uheld, desto færre uheld. Hvis vi forestiller os, at ovennævnte konstatering resulterer i, at vi et par uger senere hverken kan se eller lugte, hvad der er i de tre palletanke, vil den billigste løsning være at transportere de tre palletanke til Kommunekemi. Ingen uheldomkostninger heldigvis, kun omkostninger.

Miljøgodkendelser

I perioden mellem 1993 og 1999 anvendte Colas mange ressourcer til blandt andet at vurdere de eksisterende miljøgodkendelser som et trin i forberedelserne til miljøcertificeringen. Vi kunne se, at der flere steder var brug for en revurdering af de forskellige produktionsanlægs beskrivelser og godkendelser. Et arbejde der medførte:

- En udvikling blandt de involverede medarbejdere
- Optimering af anlæg og af produktion
- En god udvikling i samarbejdet med myndighederne.

Gevinsten kunne ses i form af mere relevant vedligeholdelse, renere teknologi

og lavere produktionsomkostninger. Flere steder foretog vi tidligere målinger uden reelt at anvende resultaterne til noget.

Vilkår i miljøgodkendelser

I henhold til Lov om miljøbeskyttelse skal asfaltproduktionsanlæg have en "kapitel 5 godkendelse", for at kunne drive sine aktiviteter. Vilkårene i disse godkendelser fastsættes efter kriterier, der skal sikre mindst mulig belastning for omgivelserne. Det være sig mennesker, natur, grundvand med videre.

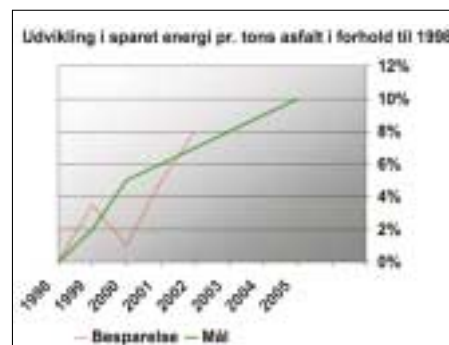
Disse tilladelser indeholder både absolutte krav og krav om bedst mulige teknologi. Ved implementeringen af ISO standarder dukker yderligere krav op om:

- Systematik i dokumentation af overholdelse af vilkår
- At registreringer skal være valide
- En systematisk vurdering af de indkomne resultater.

Det viste sig, at

- vilkår varierede fra amt til amt
- der var ikke overalt klarhed over, hvor ansvaret lå mellem amt og kommune
- på nogle områder var formålet med registrering af data uklart
- ikke alle målemetoder var klart definerede
- intervaller for registrering af data var ikke vurderet eller besluttet
- udstyr til logning af nogle af de data, som skulle demonstrere overholdelse af vilkår, var ikke udviklet.

Ovenstående skal ikke ses som en kritik af vilkår, men repræsenterer status på det enkelte anlæg på godkendelsestidspunktet. Myndighederne i de berørte amter og kommuner har overalt været indstillet på et samarbejde og har demonstreret en forståelse for, at omkostningen til at indhen-

Figur 1. Udvikling i sparet energi pr. tons asfalt.

te en bestemt viden skal stå i et rimeligt forhold til belønningen til virksomheden eller gevinsten til samfundet ved den givne aktivitet.

De fleste asfalanlæg er opført før informationsteknologiens fortræffeligheder. Derfor kan indhentning af data blive voldsomt dyr, når der skal etableres nye kabler, prøveudtagningssteder, udvikles apparatur og ikke mindst software til at demonstrere, at vilkår overholdes.

Med systematikken etableret begyndte overblikket at komme. Det være sig såvel for det enkelte anlæg som for alle anlæg. Tidligere var der tendenser til at reagere på enkeltværdier med risiko for, at der kunne opstå en forværring af situationen. Nu er der et materiale, som giver et bedre grundlag for at beslutte sig for den rette handling. Under denne proces har myndighederne ligeledes fået koordineret og udviklet vilkårene.

Vi foretog en miljøteknisk gennemgang, som medførte, at der blev ryddet op i gemmerne. Diverse kemikalier og maledåser af ubestemmeligt indhold blev ryddet ud. Der blev udarbejdet affaldsplaner med angivelse af affaldstype, placering og kontakt til den godkendte affaldsmodtager. På nogle adresser var der ikke etableret et kommunalt ajourført affaldsregulativ, hvorfor vi selv i en kortere periode skulle finde en løsning.

Den første gevinst ved affaldsplanen var, at transport til virksomhedens centrale indsamlingssted af skrot, spildolier og andet affald kunne spares. Systematikken gjorde, at der kunne indhentes fornuftige tilbud på afhentningsordninger samt hist og her at få reguleret affaldsafgifterne ned til rette niveau. Resultatet blev mere genbrug, mindre affald og ingen unødvendige transporter.

Ved samme lejlighed blev der etableret beredskabsplaner over placering af lagerstanke, brandfarlige lagre samt det relevante sikkerheds- og slukningsudstyr. En god forebyggende øvelse, der for få midler gav overblik og mere sikkerhed.

Handlingsplaner

ISO 14001 standarden rummer krav om udpegning af relevante problemområder til forbedring, hvilket må siges at være en sund udfordring for en virksomhed. En dagligdag er normalt fuldt besat med produktion og salg. En udmelding om forbedring, og at der skal effektiviseres, er ikke noget nyt. Det nye er, at det skal kunne dokumenteres. Effekten er, at aktiviteterne bliver synlige, og systematikken gør, at det bliver muligt at udpege de områder med mest miljø for indsatsen. Bidrag til handlingsplaner kommer fra arbejdspladsvurderinger, audit, afvigelsesrapporteringen og ledelsen.

Handlingsplaner på alle arbejdssteder kædet sammen fra top til bund i organisationen viste sig at blive værktøjet til styring af forbedringsprocessen.

Den stadige forbedring

Som den væsentligste ressource blev energiforbruget udpeget som indsatsområde. Mange så dette som en umulig opgave ud fra det synspunkt, at alt hvad der kunne gøres, det var gjort. Nye investeringer ville få tilbagebetalingstider på den forkerte side af 15 år. Men arbejdet kom i gang via en energisparegruppe. Efter 4 års fokus og under anvendelse af beskedne ressourcer er det lykkedes at spare godt 8% af energiforbruget til fremstilling af asfalt målt i forhold til niveauet i 1998.

Miljøstyring handler om vedholdenhed, lidt kreativitet og en del arbejde. Ikke alt kan gå lige hurtigt, og gevinsten kan være svær at få øje på. Det handler om, at alle tager ét skridt ad gangen, eksempelvis også i samarbejdet med leverandørerne.

Leverandører

Der skal en del hjælpstoffer til, inden der er en asfalteret vej at køre på. Leverandører af drivmidler, olier, kemikalier og rengøringsmidler m.v. har vi også inddraget i miljøstyringsprocessen. Tidligere kunne det ske, at man blev lidt irriteret over, at det skulle være nødvendigt med en leverandørbrugsanvisning også kaldet et sikkerhedsdatablad. Nu forventes at sikkerhedsdatabladet bliver holdt opdateret, og der bliver set på, om der findes mindre farlige produkter, der kan næsten det samme, eller om der gøres noget for at mindske risikoen ved det pågældende produkt.

Materielleleverandører

Der skal anvendes en del specielt udstyr til udlægning af asfalt. En vej skal være jævn og sikker at køre på, så derfor stilles der store krav til udlægnings- og komprimeringsudstyr. Udstyret skal holdes rent både før, under og efter arbejdet. Rengørings-, slip- og drivmidler skal kunne håndteres sikkert og doseres korrekt, uden at det går ud over miljø og sikkerhed. Arbejdspladsvurderinger er her med til at påpege mulige forbedringer på udstyr og materiel. Det er en lang og kompliceret proces, inden en materielleverandør kan foretage den optimale levering. Dette stiller krav om:

- Samarbejde mellem kunde, myndigheder, producent og leverandør om udvikling
- Dokumentation af de erfaringer, der skal formidles igennem mange led og ofte på flere forskellige sprog
- Tid til omfattende vurderinger (CE mærkning eksempelvis).

Konklusion

Vi har været involveret i en særdeles gavnlig udvikling, som oprindeligt startede helt tilbage i begyndelsen af firserne. Virksomheden med dens medarbejdere,

samarbejdspartnere, myndigheder og kunder har deltaget i en inspirerende proces, hvor der kun er vindere.

Med udgangspunkt i niveauet i 1998 er nedenfor et resumé af nogle af forbedringerne:

- Råvarespildet er reduceret med 3%
- Anvendelse af dieselolie som slipmiddel er ophørt
- Vandforbruget er reduceret med 20%
- Emissioner/udledning af CO₂, SO₂ og NOX er reduceret med 9%
- Energiforbrug pr. produceret tons asfalt er reduceret med 8%
- Anvendelse af methylenchlorid er reduceret med 93%.

Fremtidige aktiviteter handler om forbedring af kvalitet, miljø og sikkerhed fordi:

- Der er ingen kvalitet, hvis der ikke er sikkerhed
- Der er ingen produktivitet uden kvalitet, miljø og sikkerhed.

Colas har i mange år haft nul uheld som det ultimative mål. I de forgangne mange år har antallet af uheld pr. 1 mio. arbejdstimer varieret mellem 12 og 7. Vi synes selv, det er et flot resultat, men det sidste stykke vej ned til nul uheld er svært. Det er derfor både glædeligt og en velkommen udfordring, at der nu er fokus på arbejdsmiljøet.

Er man ikke certificeret i forvejen, kan en certificering af arbejdsmiljøet kun anbefales, men det er min erfaring, at det ikke handler om certifikatet i sig selv. Certifikatet er meget relevant, som en synlig påskønnelse til alle de medarbejdere, der først har måttet arbejde hårdt for at blive certificeret og derefter for at beholde certifikatet. Men er der opstillet mål, og der sker en systematisk opfølgning med krav om forbedring, er det selve processen, der giver fremskridtet, ikke kortsigtede incitamentspakker med tilfældige refusioner eller subsidier. Det handler om det lange seje træk.